

Економіка України:

від трипільської культури до «помаранчевої» революції

46



Зламавши списи в полеміці довкола політичної історії, вітчизняні вчені заповзялися відтворити економічну минувшину України.

Працю науковців увінчав двотомник, який нещодавно побачив світ у столичному видавництві «Ніка-Центр».

Юрій ПРНИЙ

Хоча науковці й раніше вивчали економічні аспекти розвитку людства, досі бракувало ґрунтовного цілісного дослідження з цієї теми. Принагідно слід згадати хіба що «Історію соціалістической економіки ССРСР», котра виходила в Москві протягом 1976–1980 років. Оскільки видання містило матеріали лише про економіку УРСР, «Економічна історія України» багато в чому новаторська, чимало з порушених у ній тем заслуговують на окремі наукові дослідження.

Академік Володимир Литвин зауважує, зокрема, що вчені наразі не реконструювали в деталях економічного життя й повсякденного побуту кочовиків-ногайців, які тривалий час займали Північне Причорномор'я. «Архівні дані щодо них (кочовиків-ногайців. – Ред.) зберігаються в Туреччині. Доступ до цих архівів вільний, проте досі відкритою є проблема володіння середньовічними східними мовами», – зазначає В. Литвин.

Видання приурочили до 75-річчя Інституту історії України НАНУ. Проте до роботи були залучені не лише співробітники цієї поважної наукової установи, а й найкращі викладачі вищих навчальних закладів країни. Загалом над двотомником працювали понад 40 авторів. Відповідальний редактор – академік Валерій Смолій. Накопичений матеріал перевершив обсяг запланованого одностомника, тож вирішили видавати «Економічну історію України» у двох книгах.

За словами С. Кульчицького, двотомник готували впродовж року. Видання здійснено за позабюджетні кошти. Наклад – традиційний для наукової праці: тисяча примірників. Книги передано переважно до бібліотек країни; один комплект отримала редакція журналу «Віче». Електронна версія доступна для інтернет-користувачів на порталі Інституту історії України.

Директор видавництва «Ніка-Центр» Володимир Самойленко розповідає, що двотомник видрукувано на високому поліграфічному рівні.

– Довго думали, як оформити обкладинку, – згадує він. – Вирішили зобразити гроші, що ходили на українських землях у різні часи: монету Ярослава, арабський дирхем, польський злотий, червінець, радянський карбованець і сучасну гривню.

«Ніка-Центр» співпрацює з Інститутом історії України вже впродовж кількох років, зокрема спільними зусиллями видано «Історію державної служби в Україні» в 5 томах, книжку академіка В. Литвина «Земля в історичній долі України».

Цього разу дослідники сконцентрували увагу не на війнах і революціях, монарших династіях і палацових переворотгах, а на розвитку промислового й сільськогосподарського виробництва, стані торгівлі й грошового обігу.

– На відміну від власне історії економіки, яка належить до групи економічних дисциплін і вивчає порядок із господарським життям суспільства динаміку виробничих показників (собівартість, ціни, продуктивність праці тощо), економічна історія більшою мірою повернута до аналізу суспільних проблем. Не випадково історики, які її досліджують, поєднують аналіз економічних процесів із висвітленням динаміки соціальних зрушень у суспільстві, – наголошує в передмові голова редакційної ради видання академік НАН України Володимир Литвин.

«Економічна історія України» охоплює всі історичні періоди, тривалість яких загалом становить близько 3 тисяч років – від прадавніх часів до сьогодення. У книжці аналізується економічне життя більшості протодержавних і державних утворень, що виникали на території сучасної України. Також відображено соціально-економічні процеси на українських землях під час гітлерівської окупації – у рейхскомісаріаті «Україна», у складі польського генерал-губернаторства й на теренах румунської Трансїстрії.

У книжці переважає історія сільського господарства.

– Лише із середини XIX століття на території України починає активно розвиватися промисловість. Це пов'язано передусім зі скасуванням кріпосного права в Російській імперії та будівництвом першої залізничної мережі, що охопила основні центри України. Тоді ж відбувається становлення Донецько-Придніпровського промислового регіону, – пояснює один із укладачів двотомника професор Станіслав Кульчицький. – Другий період індустріалізації припадає на радянську добу. В 1950-х роках кількість міського та сільського населення зрівнюється, відтоді Україна стає переважно промисловим регіоном.